

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

פרשת בראשית

שנת

תשע"ז

א. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק ב' פסוקים כב'-כג':

כב

80. כלומר, "אשה" מלשון "איש". בעלת אותה צורה איכותית (יצויין - ואין זה קושיא על רבינו דוקא - כי המלה "איש" טרם הופיעה בתורה, ואנו למדים "אשה" מ"איש" שטרם שמענו עליו! מעין הרי זה בא ללמוד ונמצא מלמד). 81. אף על פי שילא היה ראוי שיהיה העור שוה לו לגמרי (לשון רבינו לעיל פסוק יח), מבחינת הצורה האשה היא ואריאציה קלה על האיש, וההבדל המשמעותי ביניהם הוא 'בכלים הגשמיים' בלבד. 82. כאשר יש לכל אחד ואחת האפשרות להשיג שלימות. 83. כל אחד ואחת לפי כוחותיו השונים (בינה יתירה לאשה וכדו').

כג

84. בנפרד מן המלה "הפעם". 84א. ובעוד שלרשי "הפעם" בא לאפוקי מהעבר, לרבינו בא לאפוקי מהעתיד. 85. לפי פירוש רבינו, אין מנוס מלפרש "זאת" הראשונה ושלישית בפסוקנו כמוסבות על חוה אשתו, שאפשר להצביע עליה בלשון "זאת", בעוד האמצעית מוסבת על נשים שטרם נולדו שאי אפשר לזהותן בלשון "זה-זאת". וההצדקה לקריאת כל נקבה בל' 'אשה' היא כי בתר ראשונה אזלינן.

(כב) ויכן אלהים את הצלע... לאשה, להיות לה צורת האיש וסגולותיו⁸⁰, ושתהיה נבדלת ממנו בכלים גשמיים בלבד, אשר בם יהיה הבדל ביניהם⁸¹, באפשרות השלמות⁸² ברב ובמועט⁸³.

(כג) זאת הנקבה הזאת⁸⁴. הפעם. בפעם הזאת היא עצם מעצמי ובשר מבשרי, שלא תהיה פן כל נקבת האדם לעתיד^{84א}. לזאת⁸⁵ לכל נקבת האדם לעתיד. יקרא אשה. אף על פי שלא תהיה חלק איש. פי מאיש לקחה זאת. הראשונה לכלן.

סיכום

1. איך פרשנו מבין את פירוש השם "אשה" ומה הרציון בכך?
2. מה הם סגולותיה של האשה ומה היא תהיה שונה מן האיש?
3. מה ההבדל בין אשה לזאת לבין כל הנשים האחרות בעתיד?
4. למה נקראת מופיעה בפסוק כג' האלה: "זאת" איך פרשנו מבין אותה בכלל הפסוק?

* * *

ב. העמק דבר .

פרק ב' פסוקים כג', כד' :

(כג) זאת הפעם . כפי' הספורנו . נקבה זאת ולא אשר יהיה מכאן ולהבא : עצם מעצמי ובשר מבשרי . שידע שיהיה חוה צעוד לא צא אליה ועוד לא דבק בה כ"א בלי דעת ואמר דרק בואת הפעם הוא כן באשר היא עמס מעלמיו . וכמו שהאדם אוהב את ידו . חבל לדורות לא יהיה כן אלא בדניקה הקרננס להיות אחד : לזאת יקרא אשה .

ראה והחזוק עוד הבדל באשה זו מנשים שיהיה אח"כ. שראה צה שנבראת לשרחו באהבה בלתי מונבלת לפי צרכי עצמה ורק לצרכיו. כמו שידו של אדם משמש לעין וראש האדם ואמר ע"י כי רק זאת היא כן ונקראת אשה בעצם וראשונה: כי מאיש לקחה זאת. ודרך החלק להיות נכסף אל הכלל שבא ממנו. אבל אח"כ לא יהיה כן. ואע"ג שקוראים לכל דבק אשה. אינו שם העצם רק יכוני. ולהלן יבואר שהיא האשה עצמה נשהיה טבעה אחר שאכלה את עץ הדעת ונעשית ככל הנשים המבקשות אהבת האיש לטובת עצמן: (כד) על כן יעזוב איש וגו' ודבק באשתו. מכאן ולהבא אין ענה שחיה לו לעזר כנגדו ככונת היצירה. אם לא צזה האופן שהוא יעזוב את אביו ואת אמו ודבק באשתו. ואז יהיו לבשר אחד שיהאבנה ג"כ כמו שהם אדם אחד. וכדאי' בפ' הבע"י האובד את אשתו כגופו כו' וגם אז חייבה טפלה לגמרי כמו שהי' אשה ראשונה שהיתה נחשבת לחלק ממנו. אלא שיהיו בשר אחד. ונמו שהוא חושב לטובת עצמו ורוצה שהיא תשלים אחר רצונו לגמרי

כן תחשוב גם היא שיהי מבקשת טובת עצמה והוא ישלים רצונה. מ"נ הועיל סיבת האשה הראשונה שנעשה לטבע קיום שהאשה נשארה לעזר. אע"ג שאינו צזה האופן שהיה ברגע ראשון אלא כמו שנעשה אח"כ. והוא מכלל צריאת העולם ביום הששי ורק מי שזוכה לכך משיג אהבת אשתו בצפול גמור' כמו שהיתה חוה לפני החטא. ומש"ה נעשה צנני אופנים ענין דביקות אדם וחיה כדי שיהיו לדורות שני אופני אהבת אשה לאיש. וכמו שדברנו בשני אופני אדם לעבודת ה' - והכל נעשה ביום הראשון לצריאתו כמבואר לעיל ריש הפרשה. כך נעשה טבע אהבת אשה וחיייה עם האיש צנני אופנים בלוחו יום כדי שיהיה לדורות שני אופנים הנהגת אשה לאיש וכענין שאמר ב"ע שלהי מהכח קדושין אני נבראתי לשמש את קוני והמה נבראים לשמשני. וכערך שימוש יהי שימושה לאיש. או פ"ס במזל ככל הליכות חיי האדם שבא לזה ע"י השגחה פרטית לפי מעשיו ולזה במזל טוב או רע שק יסד מלכו ש"פ:)

מלכה

1. איך פרשנו מין את: "זאת הפצת"?
2. מה לדעתו ההקדף בין אשה זאת לכל הנשים האחרות שיבואו אחריה.
3. מהו אותו שנינו חד פצמי ומה תוצאותיו?
4. צבור מה המקלות הנשים את אהבת האיש?
5. למה יצאנו האיש את בית הוריו?
6. איך האיש יאהב את אשתו ולמה?
7. מה הם שני אופני אהבת איש לאשה?
8. יש מי שזוכה והכל בהשגחה פרטית ב"מלך טוב" הספר זאת.

* * *

ג. רש"ר הירש פרק ב' פסוק

(כד) כל עוד האדם לבדו אין זה טוב, ואחרי החלוקה שוב אין זה אפשרי, — שהאיש ימלא את ייעודו לבדו; אלא שומה על האשה להיות עזר כנגדו; מי ששרוי בלא אשה הוא אדם לחצאין, ורק בהיותו עם אשתו הוא אדם שלם; ועל כן יעזוב איש את אביו ואמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד. לפני החלוקה היה הגוף משועבד לרוח אחת, לרצון אלהי אחד; וגם לכשישובו ויתחברו האיש והאשה, הם יהיו לגוף אחד. אך דבר זה איננו אפשרי, — אלא אם כן יהיו גם ללב אחד, לרוח אחת ולנפש אחת. וגם זה איננו אפשרי, — אלא אם כן ישעבדו את כל כוחותיהם ושאיפותיהם, את כל רצונם והיגים לרצון עליון אחד. — ומכאן ההבדל העמוק —

בין חיי המין של שאר היצורים לבין חיי הנישואין של האדם. גם שאר בעלי החיים חליקים בין זכר לנקבה. אך שני המינים יצאו מן האדמה בנפרד, אין הם זקוקים זה לזה — למילוי ייעוד חייהם. הם מוצאים זה את זה רק לצורך היווג ורק לשיעור הזמן הדרוש לו. לא כן הדבר באדם: האשה היא חלק מן האיש, "עזר כנגדו", האיש הוא חסר ישע ונטול עצמאות, אם אין אשתו עמו. רק שניהם כאחד קרויים "אדם". החיים על כל משמעותם דורשים את חיבורם זה עם זה. רק באדם הוא אומר: "ודבק באשתו". רק האדם זכה לחיי נישואין.

פסוק זה רומז לדעת רבותינו להלכות עריות של בני נח (סנהדרין ג"ז ע"ב). הרי הוא אומר: "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו". והרי כאן רמז: על האיש להתרחק מאביו ואמו בעת בחירת אשתו; אל יבקש לו אשה, הקרובה לו קרבה יתרה. אם נתפוס דברים אלה בהקשר הפסוקי, הפותח בהנמקת "על כן" — אולי יתבהר במקצת טעמם של חוקי עריות. תפקיד האשה להיות "עזר" לאיש, — ומשום כך עליה להיות "כנגדו": שומה עליה להשלים אותו, — ולשם כך היא זקוקה לסגולות אחרות.

אם יש ביניהם קרבה יתרה, אולי נחנו באותן מעלות, אך גם לקר באותם חסרונות. אם יינשאו, רק יחזקו את סגולות שניהם — בין לטוב ובין לרע; אך נישואיהם לא ישלימו את סגולותיהם המיוחדות. רק אם אין ביניהם קרבה יתרה, יימצאו ביניהם הבדלי תכונות. בזכות ההבדלים האלה הם יהיו יחדו לאדם שלם; לכשיינשאו יהיו לבשר אחד ויקיימו ביתר שלמות את התפקיד האחד. טעם זה אולי יספיק לעריות בני נח. לא כן בישראל: שם — לדוגמה — נוצרת קרבה על ידי קידושין, והטעם הוא אפוא נעלה יותר.

מלאכה

1. מה היה מצבו של האיש לפני, החלוקה" ומה מצבו אחר כך?
2. מה הם התנאים שהאיש והאשה יהיו ל"בשר אחד"?
3. מה ההבדל היסודי בין האדם לבין כל שאר בעלי החיים?
4. "רק האדם לכה לחיי נישואין" א"ק, למה ומה התוצאה לכך?
5. א"ק פרשנו מ"בין": "צנר" ו"כנעדו"?
6. למה אין מקום לנישואי אריות קרובים?
7. מה דרכי ה"קידושין" אצל בני ישראל יותר מן הנדרש אצל בני נח?

* * *

ד. ביאור יש"ר.

פרק ג' פסוק ג'

ג (א) והנחש היה ערום. מפורש בס' חיוז ובסיפור מיתת אחאז בנימיאל, שבין רבבות מלאכי מעלה יש קלחם משפטיים בני אדם ציוס משפט ומלמדים עליהם חובה, לא לחרוץ על פיהן משפט בני אדם כי הוא צ"ה לצדו גוזר ומלווה וכל אשר יחפוץ יעשה, אבל גזרה חכמתו ית' להודיעם סודו, הן כדי להעמידם על יושר משפטיו ית' הן לנסות על ידיהם את ה"לדיקים כמו שקרה לחיוז, הן מטעמים אחרים געלמים מנבי אדם. ודומה לזה מלאכו ציהושע הכהן הגדול שהיה השטן עומד על ימינו לשטנו, כלומר שאל מופת שינסהו השם בשפטיו, אבל ה"ית גער צו ולא רלה לשמוע אליו שכפי דרך חכמתו העליונה לא היה לריך לנסיון. והנה על פי מה שספר הכתוב צענין חיוז מתצטרר לנו ענין הנחש שזכר כאן הכתוב, כי כאשר צרא השם צ"ה את האדם ואשתו צללם ודמותו והושיבם צנן עדן באושר גדול צעצור ישמרו חקיו, ציוס משפט צהתיצ צני אלהים אמר השופט העליון, השמתם לצבם אל יציר כפי ההולך לפני צאמת וצלקה, ידע שני וחכבדהו. אז צא גם השטן כדרכו, וצקנחתו לכבודם אמר למה יפלא שהאדם ואשתו שומרים מלותך, והרי אינם יודעים לעשות רע כי הם לצדם צארך, אבל אילו יחיו צקרב אנשים חטאים שיסיתוס צחלקקות ויודיעוס שאם יאכלו מפרי העץ ההוא יעלו למדרגה יותר גדולה, מיד יתפתו לדצריהם ויעצרו על מלותך. אז נתן לו ה"ית רשות לצבר הדבר צמופת אע"פי שידע שלא יעמדו צנסיון, וזה מטעמים שכתצנו (לעיל צ' י"ז), והשטן ילא מלפני ה' למלחות עלתו, ולפי שאדם אחר צארך אינן להסית על ידו את אדם וחיה, הולרך לצחור צאחד הבע"ח, ולא מלא מוכן צכולם כי אם הנחש שהיה ערוס מכל חית השדה, והשטן העיר את הנחש וישם דצר צפיו והוא דצר מנה שדצר אל האשה. והנה הכתוב קאר צתעלומות כאלה ורק הודיענו שהנחש היה ערוס מכל חית השדה, ותואר ערוס נופל על המרצה מנחצות צלצו טרס יעשה דצר, כלומר שמצקש תחצולות ודרכים שונים כדי שיליח מעשהו, וכדרך צנצאר (שמות כ"א ז'), ומלצד שכל החיות היו צתחילת הצריאה יותר שלימות ממה שהן עתה, העיד הכתוב שהיה הנחש שלם מכולן צערמימות, ולכן צחר צו השטן:

- מלאכה
1. מה הצורה העקובה העקובה המצויקה את פרשנו פגואו פגואו את פסוקנו?
  2. א"ק ולמה הוא מנסה את הצדקיות?
  3. מ"י הם מלאכיו ומה הוא השטן?
  4. מה היתה טענתו של השטן כלפי האדם ואשתו?
  5. למה היה צורך ב"ניסיון, הרי הקב"ה ידע מראש את התוצאות?
  6. למה דוקא צ"י תחש ומה המיוחד בו?
  7. מה תכלית: "קצר תצאמותו...?"
  8. א"ק הוא מסביר את המצפה: "אראם" ומה משמעותו כאן?